

УДК 351.004

I. М. МИНАЄВА

УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Розкрито необхідність упровадження сучасних ІТ-технологій у роботу органів публічної влади як можливість підвищення інформаційної відкритості та соціальної активності у процесі прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: ІТ-технології, комплекси автоматизованих інформаційних систем, органи публічної влади, прийняття управлінських рішень.

Reveals the need for implementation of modern IT technologies in the work of public authorities as an opportunity to increase information transparency and social activism in the decision-making.

Key words: IT-technologies, systems of automated information systems, public authorities, decision-making.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивною інформатизацією всіх сфер його діяльності. Цей факт зумовлює необхідність широкого використання інформаційних технологій в усіх напрямках розвитку суспільства і особливо у сфері державного управління. Використання інформаційних технологій надає принципово нових можливостей для підвищення ефективності роботи органів державного управління та місцевого самоврядування. Формування інформаційної та аналітичної бази для прийняття управлінських рішень на державному рівні є нагальною потребою і полягає у створенні єдиної державної інформаційної системи, яка б охоплювала всі рівні публічної влади: центральний, регіональний та місцевий і дозволяла вирішувати весь спектр завдань, що потребують інформаційного та аналітичного забезпечення.

Питання інформатизації органів влади та проблеми впливу процесів інформатизації на різні сфери суспільно-політичного життя вже ставали предметом розгляду таких науковців, як М. Анохін, Г. Атаманчук, Є. Бажанов, Л. Василенко, Ю. Васюгін, М. Вершиніна, В. Іноземцева, С. Парінов, Ю. Хохлов, А. Шадріна та ін.

Метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності запровадження сучасних інформаційно-телекомунікаційних (ІТ) технологій у роботу органів публічної влади для підвищення ефективності їх роботи, активізації участі громадян в управлінні державою та інтегрування в європейській і світовий інформаційний простір.

Сукупність створених на підставі Конституції та законів України органів державної влади і органів місцевого самоврядування, що забезпечують захист прав, свобод і законних інтересів громадян, безпеку держави й суспільства, вирішують питання соціально-економічного та культурного будівництва, утворює систему органів публічної влади. Для більш ефективної роботи цих органів влади треба активізувати роботу по вирішенню назрілого питання застосування сучасних

ІТ-технологій, які є засобом широкомасштабного переведення накопичених людством відомостей та знань в електронну форму і створення принципово нових видів інформаційних ресурсів. Основними елементами сучасних ІТ-технологій є їх технічна і технологічна основа (комп'ютери, комп'ютерні комплекси, системи передачі даних та інші технічні засоби), а також програмне забезпечення комп'ютерів і їх систем. Обидві ці частини важливі і доповнюють одна одну.

Світовий досвід доводить, що для потужного розвитку ІТ-технологій необхідно цільове виділення коштів з бюджету держави. Закон України “Про основи національної безпеки України” серед основних напрямів державної політики з питань національної безпеки в інформаційній сфері називає такі: забезпечення інформаційного суверенітету України; удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, упровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну [3].

Згідно з Концепцією Національної програми інформатизації, інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, створених на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [1].

Інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв і високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства. Національна інформаційна інфраструктура, створена з урахуванням світових тенденцій і досягнень, сприятиме рівноправній інтеграції України у Світове співтовариство.

Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя [2].

В Україні вже розпочато роботу зі створення сучасної інформаційної системи ухваленням Закону України “Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [Там само]. Утілення в життя цього Закону надасть можливість забезпечити позитивні зміни в життєдіяльності суспільства і людини, а саме: збільшити рівень захисту прав і свобод людини та її добробуту, активізувати участь громадян в управлінні державою, сприяти розвитку демократії; підвищити конкурентоспроможність України, ефективність державного управління, продуктивність праці у всіх сферах економіки, рівень інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, ступінь розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема українського сегменту Інтернету; забезпечити перехід

економіки до моделі науково-технічного та інноваційного розвитку, збільшити частку наукоємної продукції, сприяти якості та доступності послуг освіти, науки, культури, охорони здоров'я за рахунок впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); розширити можливості людини отримувати доступ до національних та світових інформаційних електронних ресурсів; створити нові робочі місця, поліпшити умови роботи і життя людини; поглибити запровадження нормативно-правових засад інформаційного суспільства [Там само].

В Україні в центральних і місцевих органах влади існуючі засоби інформатизації розвиваються повільно і не повністю виконують покладені на них функції. При створенні автоматизованих інформаційних систем в органах влади використовуються різні, іноді суперечливі підходи, недостатньо уваги надається чинникам інформаційного забезпечення діяльності органів влади, практично відсутня узгодженість проектних рішень як між різними системами, так і з загальними завданнями інформатизації сфери управління державою, що не дозволяє ефективно використовувати сучасні ІТ-технології.

Основною умовою підвищення ефективності та якості діяльності органів публічної влади є зміна їх організаційно-інформаційної моделі функціонування на основі інформаційних технологій. Вона здійснюється за рахунок інтеграції управлінських ресурсів органів державної влади різних рівнів; забезпечення доступу до нормативної, правової, наукової, методичної і довідкової інформації з питань державного управління та місцевого самоврядування; персоналізованого доступу до службової, а також навчальної та освітньої інформації і забезпечення узгодженої колективної праці співробітників органів влади.

Згідно з Указом Президента України “Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій” розвиток в Україні інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є одним із пріоритетних напрямів державної політики [5].

Для акумулювання та аналізу інформації, що надходить з різних джерел і накопичується у сховищі даних у процесі управлінської діяльності, необхідне створення та впровадження комплексу автоматизованих систем, баз (банків) даних і корпоративних автоматизованих сервісів. Така система дозволить керівникам і співробітникам органів державного управління знайти й отримати інформацію, необхідну для прийняття рішень під час виконання функцій управління, покладених на органи влади; здійснити аналіз, у тому числі з використанням електронної карти, звернень громадян, що надійшли, запитів органів влади або інших організацій; планувати заходи з благоустрою території; накопичувати інформацію, необхідну для управління, і здійснювати інформаційну взаємодію з іншими органами управління.

Упровадження даного комплексу в органах державної влади чи в органах місцевого самоврядування дозволить забезпечити інформаційну підтримку прийняття рішень за рахунок накопичення даних, що надходять з різних джерел, доступу до актуальної інформації, забезпечення її аналізу і зручного відображення, у тому числі на електронній карті; створити єдиний інформаційний простір для всіх підрозділів органу влади; уніфікувати документаційне забезпечення управління;

комплексно автоматизувати функції діловодства з поступовим переходом на електронний документообіг; автоматизувати кадрове діловодство; забезпечити інформаційно-правову підтримку всіх підрозділів і всіх співробітників органу влади; створювати бази даних контактної інформації, підтримувати їх в актуальному стані, швидко отримувати інформацію про організації та їх співробітників; створити і вести web-сайт органу влади; автоматизувати інші спеціальні і довідкові функції.

Таким чином, користувач отримує цілий арсенал програмних продуктів, що відкривають практично необмежені можливості для об'єднання інформаційних ресурсів і роботи з електронними документами.

В основі систем інформаційної підтримки прийняття рішень покладено ідею створення сховища існуючих розрізнених інформаційних ресурсів, їх об'єднання та використання через функціональні автоматизовані системи в повсякденній господарсько-управлінській діяльності.

Особливо корисною органам влади може стати система картографічного аналізу, реалізована на основі геоінформаційних технологій. Вона може ефективно використовуватися для аналізу інформації, що надходить до підрозділів чергової служби про аварії та надзвичайні ситуації; аналіз аварійних ситуацій, пов'язаних з аваріями на інженерних комунікаціях; підготовки рішень щодо розпорядження об'єктами нерухомості, оцінки обставин, підготовки рішень і контролю заходів з благоустрою території; моніторингу та аналізу соціально-економічного розвитку різних територій, утримання, будівництва та ремонту доріг; моніторингу виконання стандартів проживання тощо.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки”, центральні та місцеві органи виконавчої влади повинні покласти на структурні підрозділи з питань розвитку та впровадження інформаційних технологій обласних та районних держадміністрацій функції забезпечення розвитку інформаційного суспільства [6].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку формування та виконання регіональної програми і проекту інформатизації”, місцевим органом виконавчої влади розробляється Програма інформатизації, як складова частина Національної програми інформатизації і погоджується з Генеральним державним замовником Національної програми інформатизації [4].

Програму інформатизації Харківської області “Електронна Харківщина” на 2011 – 2013 рр. розроблено відповідно до Концепції Національної програми інформатизації [7]. На неї виділено 88 млн грн. За рахунок цих коштів планується сформувати системи регіональних електронних інформаційних ресурсів, створити систему електронного документообігу між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування області, створити корпоративну мережу органів влади і локальну обчислювальну мережу, систему корпоративної пошти. Органи влади планують оснастити сучасною обчислювальною технікою, легалізувати програмне забезпечення і розвинути регіональну складову електронної інформаційної системи “Електронний уряд”.

Модернізують у рамках програми і Будинки рад – на збільшення покриття

бездротовою мережею Wi-Fi, наприклад, витратять 350 тис. грн; на установку сучасного обладнання в залі засідань – 950 тис. грн; на семінари з підвищення кваліфікації держслужбовців у питаннях інформаційних технологій виділять 1,3 млн грн; на впровадження технології високошвидкісної передачі даних – 3,6 млн грн.

Програма об'єднує комплекс взаємопов'язаних організаційних, правових, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на забезпечення умов для задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій з метою забезпечення регіону необхідною і достатньою інформацією з усіх напрямів життєдіяльності.

Основна увага в Програмі надається створенню та впровадженню інтегрованих проектів, які дозволять сформувати єдину сучасну інформаційну інфраструктуру регіону та впровадити елементи електронної інформаційної системи “Електронний уряд”. Основними завданнями цієї системи є такі:

- налагодження інформаційних комунікацій між органами влади, створення централізованих баз даних з технологіями розподіленої обробки даних для забезпечення електронного документообігу в усіх органах влади;

- забезпечення надання органами влади фізичним та юридичним особам послуг електронними засобами в доступній і зручній формі, без часових та просторових обмежень;

- сприяння розвитку електронного ринку товарів і послуг для забезпечення державних замовлень, організації тендерів, ефективності управління виробництвом та реалізацією товарів і послуг з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на міжнародному ринку;

- упровадження електронної демократії як форми забезпечення прозорості, довіри у відносинах між державою і громадянами, бізнесом, ГО; відкритості публічної адміністрації для громадського контролю;

- підвищення якості життя громадян через удосконалення надання соціальних послуг, системи охорони здоров'я, забезпечення гарантій правової, екологічної й особистої безпеки, розширення можливостей для освіти;

- упровадження системи електронного голосування.

Досліджуючи впровадження систем електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, І. Двойленко визначив типові проблеми, які стають на заваді їх ефективному функціонуванню: нав'язування рішення вищими органами влади без рекомендованої уніфікованої методології впровадження; потенційна необхідність адаптації або заміни розробленого рішення найближчим часом на інше типове програмне забезпечення; неузгодженість між спеціалістами інформаційних технологій та ділових служб; небажання модифікувати існуючі процеси діловодства для переходу до автоматизованих систем; відсутність можливості практичного використання цифрового електронного підпису та висока вартість обслуговування електронних ключів [8].

На жаль, з часу, коли вищезазначені проблеми було визначено, в практиці державного управління мало що змінилося.

На нашу думку, істотно гальмує становлення електронних форм взаємодії між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, фізичними і юридичними особами неузгодженість галузевих та відсутність багатьох державних стандартів у інформаційній сфері; недостатнє фінансування та низький рівень професіоналізму фахівців з інформатизації органів державного і муніципального управління. Поряд з цим відзначається відсутність єдиного підходу щодо використання інформаційних ресурсів і єдиної системи класифікаторів, кадастрів і реєстрів, несумісність інформаційних ресурсів, недостатня відкритість інформації та багато іншого.

Іншим чинником, що істотно стримує розвиток регіональних інформаційних систем, є відсутність типових технічних рішень стосовно створення автоматизованих систем обробки інформації для органів місцевого самоврядування області. Наслідком цього є не тільки відставання в розвитку інформаційних систем органів місцевого самоврядування області, але й колосальні витрати, викликані необхідністю індивідуальної розробки таких систем.

Створення інформаційних систем для органів виконавчої влади і місцевого самоврядування області та необхідність якнайшвидшого включення їх до єдиного інформаційного простору України має забезпечити взаємодію між органами місцевого самоврядування для оперативного обміну укрупненими соціально-економічними показниками міст і районів області та їх аналізу, а також формування і надання єдиної бази нормативно-розпорядчих документів, ведення ділового листування й обробки спільних запитів, пов'язаних із вирішенням низки складних науково-технічних і організаційних проблем, для чого будуть потрібні значні матеріальні й фінансові ресурси.

Інтегральний та економічний ефект, який, як очікується, Харківський регіон отримає від реалізації Програми, полягає в узгодженості та підвищенні якості, оперативності інформаційних процесів і управлінських послуг та забезпечить якісно новий рівень управління за рахунок таких заходів:

- упровадження сучасних інформаційних технологій і зростання кваліфікаційного рівня управлінського персоналу;
- оптимізації інформаційних потоків і стандартів документів на регіональному рівні та між регіоном і центром;
- повної реалізації системи вертикальних і горизонтальних зв'язків;
- оперативного отримання найбільш повної і достовірної інформації, необхідної для обґрунтування та прийняття рішень;
- значного скорочення часу на пошук, обробку та підготовку документів;
- удосконалення звітності та документообігу;
- застосування сучасних програмно-технічних засобів на кожному етапі обробки інформації;
- заощадження на кожному автоматизованому робочому місці коштів за рахунок використання типових програмно-технічних комплексів та мережаних версій програмних продуктів;
- скорочення витратків на папір, витратні матеріали, телефонні розмови, відрядження та ін. [7].

Виконання завдань Програми інформатизації Харківської області “Електронна Харківщина” на 2011 – 2013 рр. та створення на основі прогресивних ІТ-технологій автоматизованих інформаційно-аналітичних систем органів державної влади як нового класу складних соціотехнічних систем державного рівня сприятиме більш стрімкому узгодженому розвитку інформатизації владних структур, дозволить забезпечити не тільки сталий соціально-економічний розвиток області, а й інтегрувати область в європейський та світовий інформаційний простір.

В умовах існування інформаційного суспільства необхідність значного підвищення рівня інформатизації суспільства та інформаційно-аналітичного забезпечення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування стає все більш відчутною. Використання новітніх інформаційних технологій, сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки, наявність телекомунікаційної мережі, баз і банків даних, забезпечення єдиного науково обґрунтованого підходу до вирішення завдань інформатизації та формування системи підготовки висококваліфікованих фахівців спроможні забезпечити неухильне зростання показників соціально-економічного розвитку практично в усіх галузях народногосподарського комплексу області, планомірне зростання її економічного потенціалу.

Ефективність упровадження сучасних і перспективних ІТ-технологій в усі сфери життєдіяльності регіону залежить як від їхнього вмілого застосування, впливу на підвищення продуктивності та якості праці управлінців, так і від зменшення витрат на інформатизацію, яке досягається оптимальною організацією проектування, створення та функціонування інформаційно-телекомунікаційних систем та інфраструктури інформатизації.

ІТ-технології дозволять забезпечити нову якість державного управління в органах публічної влади, створять реальну основу для підвищення оперативності надання державних і муніципальних послуг; забезпечать інформаційно-аналітичну підтримку процесів прийняття управлінських рішень та підвищать соціальну активність населення; нададуть прозорість діяльності органів влади та їх ефективної взаємодії.

Література:

1. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР // ВВР України. – 1998. – № 27-28. – Ст. 182.
2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки : Закон України від 23 березня 2007 р. № 537-V // ВВР України. – 2007. – № 12. – С. 511. – Ст. 102.
3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // ВВР України. – 2003. – № 39. – Ст. 351. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>.
4. Про затвердження Порядку формування та виконання регіональної програми і проекту інформатизації : постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 644. (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 582 (582-2011-п) від 1 червня 2011 р.) // Офіц. вісн. України від 5 травня 2000 р. – № 16. – С. 74. – Ст. 669.
5. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій : Указ Президента України від 20 жовтня 2005 р. // Уряд. кур’єр. – 2005. –

№ 1497/2005.

6. Про затвердження плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 653-р. (Із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ.№512-р (512-2009-р) від 13 травня 2009 р.)// Уряд. кур’єр. – 2007 р. – № 653 -р/2007.

7. Програма інформатизації Харківської області “Електронна Харківщина” на 2011 – 2013 роки : рішення обласної ради від 23 грудня 2010 р. № 28-VI (III сесія VI скликання). – Режим доступу : <http://kharkivoda.gov.ua/uk/article/view/id/554/>

8. *Двойленко І.* Вирішення типових проблем впровадження систем електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в органах державної влади /І. Двойленко // Управління сучасним містом. – 2007. – № 1-12 (25-28). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Usm/2007_1_12.pdf.

Надійшла до редколегії 08.09.2011 р.